

Miehet ja alkoholi

Ikä, koulutustausta ja juomisen maskuliinisuus

JENNI SIMONEN

Johdanto

Alkoholinkäyttö on suomalaisessa kulttuurissa mielletty keskeiseksi maskuliiniseksi määreeksi. Vielä ennen 1960-lukua juominen kuuluikin lähinnä miesten maailmaan. Sittemmin alkoholikulttuuri on avautunut myös naisille. Naisten alkoholinkäytön suurten muutosten, juomisen kasvun ja humalajuomisen yleistymisen rinnalla miesten juomista on alkoholin kulutuksen muutoksista huolimatta käsitelty usein yksiuotteisena ja luonteeltaan lähes muuttumattomana, ajasta toiseen itseään uusintavana (ks. esim. Partanen 1992).

Suomalainen yhteiskunta on lähihistoriasa käynyt läpi voimakkaita elinolo- ja rakennemuutoksia, joilla on naisten elämän ohella ollut vaikutuksensa kuitenkin myös miesten elämän järjestymiseen sekä kokemukseen maskuliinisuudesta ja juomisen sukupuolijaosta (vrt. Tigerstedt & Törrönen 2005; Sulkunen 1980). Käsiällä olevassa artikkelissa lähdetään selvittämään, mitä nämä muutokset tarkoittavat eri sukupuolvia edustavien miesten juomisen ja itseymmärryksen kannalta. Artikkelissa kysytään, millaiseen maskuliinisuuteen eri sukupuolviin ja koulutusryhmiin kuuluvat miehet alkoholinkäytössä samastuvat ja kuinka he jäsentävät alkoholinkäytön sukupuolirooleja. Kysymyksiä lähestytään analysoimalla eri-ikäisille ja erikoulutustaustaisille miesryhmille ryhmähaastatteluisia esitettyjä virikekuvia, jotka erilaisia juomistilanteita esittämällä kutsuvat haastateltuja reflektoimaan kuvien tilanteita oman elämänsä kontekstiin (Törrönen 2001). Kuvien vastaanottoa analysoitaes-

sa tarkastellaan, millaisiin kuvien esittämiin juomisen miesrepresentaatioihin ja alkoholinkäytön sukupuolirooleihin samastutaan ja millaisista otetaan etäisyyttä.

Artikkelin aluksi käydään läpi miesten juomatapoja koskevaa laadullista tutkimusta ja erikäisten ja eriluokkataustaisten miesten juomisesta tehtyjä havaintoja. Seuraavaksi esitellään artikkelissa käytetty näkökulma sukupuolesta sosiaalisesti rakentuneena ja kuvataan aineistot ja menetelmät, joiden varassa alkoholinkäytön maskuliinisuutta tarkastellaan. Tämän jälkeen esitetään analyysi ja havainnot eri miesryhmien juomiseen liittämistä maskuliinisuuksista. Lopuksi tuloksia suhteutetaan miesten juomisesta käytyyn keskusteluun.

Miesten juominen, sukupuolvi- ja luokkanäkökulma ja sukupuoliesitysten moninaisuus

Suomalainen alkoholikulttuuri on alkuaan perustunut maskuliiniseen traditioon, jonka symbolina on ollut runsaasti kerrallaan alkoholia käyttävä, humalaa juova mies. Rankka juominen ja kyky ylläpitää humalatilaa on nähty oleellisina perinteisessä maskuliinisuudessa. Useissa kulttuureissa rankan juomisen on käsitetty symboloivan traditionaalisen maskuliinisuuden ydinpiirteitä: riskinottoa, jääräpäisyyttä ja aggressiivisuutta (Lemle & Mishkind 1989). Suomessa näkemys on saavuttanut lähes kansallisen stereotypian aseman (vrt. Simpura 1985) ja leimannut yksipuolisesti mielikuvaa miehisestä juomistra-

ditioista. Vuosikymmenestä toiseen pintansa pitänyt humalajuomisen suosio on usein tulkittu osoitukseksi perinteisen miehisen juomatavan jatkumisesta ja yhtenäisyydestä (ks. esim. Mustonen & al. 2001), eikä humalan ja maskuliinisuuden kytköksistä ole juuri keskusteltu.

Laadulliset tuoreet tutkimukset ovat kuitenkin kertoneet humalajuomisen variaatiosta. Keskittymällä nuorten aikuisten tutkimiseen ne ovat jäsentäneet humalajuomisen erilaisia lajityyppejä ja tilanteisia käytäntöjä. (Törrönen 2005; Törrönen & Maunu 2006.) Nuorinta sukupolvea lukuunottamatta miesten juomatapoja koskevaa laadullista tutkimusta löytyy kuitenkin vain 20 vuoden takaa. Näissä tutkimuksissa korostuu juomisen yksiuolotteisuus, sillä havainnot on joko ulotettu koskemaan suomalaisten miesten juomista ylipäänsä (Alasuutari 1985) tai vaihtoehtoisesti juomisen eroja on käsitelty luokkasi-donnaisina eroina (Sulkunen 1992; Sulkunen & al. 1985; Paakkanen 1991; Ahola 1989). Tutkimukset ovat tuoneet esiin juomisen sosiaaliluokan mukaista eriytymistä (mt.), jossa esimerkiksi keskiluokkaiset miehet ovat rakentaneet alkoholikäytössä maskuliinisuuttaan erottautumalla työväenluokasta (Sulkunen 1992). Luokkaero on havaittu myös tuoreissa nuoria koskevissa tutkimuksissa, joissa lukiolaispoikien ja ammattiin opiskelevien poikien on havaittu jäsentävän ja käyttävän miellyttäviä ja epämiellyttäviä juomiskertomuksia eri tavoilla itseilmaisussaan (Maunu 2011; Maunu 2012).

Tutkimusten tapa kiinnittää alkoholin ja maskuliinisuuden suhde yhteen tekijään, kuten juuri sukupuoleen tai sosiaaliluokkaan, jättää kuitenkin esimerkiksi sukupolvien erot saman koulutusryhmän sisällä huomiotta. Samoin keskittyminen yleisesti *miesten* juomiseen peittää alleen eri-ikäisten ja eri sukupolviin kuuluvien miesten alkoholisuhteen tarkastelun. Sukupolvinäkökulma on kiinnostava, sillä naisten alkoholisuhteessa ja juomiseen liittyvän feminiinisuuden ilmaisemisessa on eri sukupolvien välillä huomattavia eroja (Simonen 2011b; ks. myös Simonen 2011a). Meillä on sitä vastoin vain niukasti tietoa siitä, näkyvätkö erot myös eri sukupolvia edustavilla miehillä. Naisten ja miesten humalapuhetta vertailevan analyysin perusteella miesten eri sukupolvet eivät näyttäneet eroavan toisistaan yhtä selkeästi kuin naissukupolvet (Simonen 2012). Teemaa on kuitenkin käsiteltävä tarkemmin ja tutkittava, näkyykö maskuliinisuuden rakenta-

minen alkoholikäytössä todella niin yksiuolotteisena kuin miesten humalapuheen tarkastelu antoi ymmärtää. Kuinka juomisen ja maskuliinisuuden suhde muuttuu tai monipuolistuu, kun humalan lisäksi tarkastellaan haastateltavien jäsenyksiä juomisen sukupuolirooleista ja miehistä erilaisissa juomistilanteissa?

Juominen voi nimittäin toimia eri tavoilla maskuliinisuuden ilmaisijana (vrt. Simonen 2012), ja alkoholikäyttöön voi yhdistyä erilaista sukupuolen tekemistä ja monenlaisia maskuliinisia sukupuoli-identiteettejä. Maskuliinisuus ymmärretään artikkelissa sosiaalikultuurisena konstruktiona (Beynon 2002). Se tarkoittaa määreitä, käyttäytymistapoja ja tyyleyä, jotka tiettyinä aikana ja tietyssä kontekstissa mielletään maskuliiniseksi (vrt. Courtenay 2000). Sukupuolta tuotetaan ja tehdään sosiaalisissa instituutioissa ja arkisissa käytännöissä toistamalla, jäljittelemällä ja muokkaamalla sopivina pidettyjä maskuliinisia piirteitä (esim. Butler 1990; West & Zimmermann 1987; Beynon 2002). Myös alkoholipuheessa on mahdollista vältellä, kieltää, muokata ja asettaa kyseenalaiseksi sukupuolille ominaisia käytäntöjä (vrt. Tolonen 2008).

R. W. Connell (1995) on esimerkiksi esittänyt, että länsimaissa voidaan tunnistaa monia maskuliinisuuden malleja, jotka käyvät valtataistelu hegemoniasta, jossa hallitsevan aseman saavuttava maskuliinisuus näyttää luonnollisena ja todellisena miehuuden mallina ja muut maskuliinisuudet sille alistaisina ”vajaina” identiteeteinä. Suomalaisessa alkoholikultuurissa hegemoninen maskuliinisuus on ollut tapana kiinnittää runsaasti kerralla juovaan, humalaa häpeilettömästi ja avoimesti näyttävään miehen malliin (Alasuutari 1985), joka on jättänyt varjoonsa miesten alkoholisuhteen muut elementit. Näkemystä yhden sukupuolimallin hallitsevuudesta on kuitenkin arvosteltu siitä, että siinä eri maskuliinisuudet yhdenmukaistetaan yhden rakenteen alaisuuteen (esim. Howson 2006). Maskuliinisuutta voidaan nimittäin ilmaista useilla kulttuurisesti hyväksytyillä tavoilla. Näin eri aikoina ja myös samaan aikaan yhteiskunnassa voi olla useita erilaisia maskuliinisuuden ja feminiinisuuden esityksiä, joita myös vaihdellaan eri tilanteissa ja konteksteissa.

Sukupuolen ilmaiseminen ja esittäminen voi perustua esimerkiksi alkoholikäytön arvottamisen tapaan, jolloin alkoholia ja humalaa tuodaan eri lailla esiin maskuliinisuuden aineksena. Mas-

kuliinisuuden ilmaisemisen eroissa voi olla kyse myös taipumuksesta omaksua ja käyttää puheta-
poja ja kielen koodistoja (Bernstein 1964). Ero
on palautettu usein luokkakysymykseksi vetä-
mällä rajaa erityisesti keskiluokkaisen monipuo-
lisuuden ja joustavuuden sekä työväenluokkaisen
yksipuolisuuden ja toisteisuuden välille. Alempaa
sosiaaliluokkaa edustavilla kommunikaation on
nähty perustuvan yksilotteisempien koodistojen
varaana, kun taas korkeampaan sosiaaliluokkaan
kuuluvilla kielen koodistojen käytössä on tavattu
enemmän vaihtelua (Bernstein 1964).

Ajatus viittaa näkemykseen, jossa luokka, kun-
ten sukupuoli tai sukupolvin, ymmärretään
kulttuuriseksi positioksi, resurssiksi tai käytän-
nöksi pikemminkin kuin kaiken kattavaksi tai
määräväksi luokitteluksi. Tiukkojen kategorioi-
den sijaan huomiota kiinnitetään tällöin siihen,
mitä sukupuoli, sukupolvi ja luokka voivat eri-
laisessa toiminnassa, kuten alkoholipuheessa ja
maskuliinisuuden ilmaisemisessa, olla ja miten
ne tulevat siinä esiin. (vrt. Tolonen 2008, 10.)

Maskuliinisuuden tarkasteleminen: aineisto ja menetelmät

Juomiseen liitettyä maskuliinisuutta tarkastellaan
Suomen Akatemian vuosina 2007–2008 rahoit-
tamassa ”Juomisen kulttuurisen paikan muutos”
-projektissa (118426) kerätyn juomatapoja käsit-
televän ryhmähaastatteluaineiston avulla. Ryh-
mähaastattelu valittiin tutkimusvälineeksi, kos-
ka sen avulla voi koota materiaalia siitä, miten
ryhmä kollektiivisesti neuvottelee tutkittavasta
ilmiöstä (juomisen maskuliinisuudesta ja suku-
puolirooleista) ja millaisen yhteisesti jaetun ym-
märryksen se siitä muotoilee (Demant & Törrö-
nen 2011).

Aineisto koostuu kahdeksan miesryhmän
haastattelusta, joihin on osallistunut yhteen-
sä 35 henkilöä. Haastatellut ryhmät edustavat
neljää sukupolvea: 18–20-vuotiaat, 25–30-vuo-
tiaat, 35–40-vuotiaat ja 50–60-vuotiaat. Kukin
sukupolvi kattaa ryhmän ylemmältä (akateemi-
nen koulutus) ja alemmalta koulutustasolta (am-
matillinen opistotason koulutus). Muista ryh-
mistä poiketen yksi korkeammin koulutettujen
35–40-vuotiaiden haastattelu on suoritettu seka-
ryhmässä, jossa miespuoliset osallistujat muodos-
tivat enemmistön.

Haastattelut toteutettiin niin sanotuissa luon-
nollisissa ryhmissä, joissa osallistujat tunsivat toi-
sensa jo entuudestaan. Yhteystiedot haastatelta-
vien tavoittamiseksi saatiin eri ammattialojen lii-
toilta. Syntymävuoden, sukupuolen ja asuinpai-
kan perusteella, mutta muutoin sattumanvarai-
sesti valituille henkilöille lähetettiin kirje meneil-
lään olevasta aineistonkeruusta. Tämän jälkeen
heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseen ja
kerätä muita haastateltavia ryhmään samalla alal-
la työskentelevistä ja saman koulutuksen saaneis-
ta kollegoistaan kysyttiin puhelimitse.

Haastattelut järjestettiin joko Terveiden ja hy-
vinvoinnin laitoksen (THL) kokoustiloissa tai
haastatteluun osallistuvan ryhmän työpaikalla
Helsingissä ja lähialueilla. Haastattelut olivat ren-
tohenkisiä keskustelutilaisuuksia, joissa tarjottiin
kahvia ja pientä syötävää. Tilanteissa oli muka-
na kaksi tutkijaa, joista toinen ohjasi ryhmäkes-
kustelua haluttuihin teemoihin ja toinen huo-
lehti haastatteluiden nauhoituksesta ja videoin-
nista. Haastatteluiden kesto vaihteli 50 minu-
tista puoleentoista tuntiin, ja nauhoitettu mate-
riaali litteroitiin.

Haastattelurunko koostui osallistujien juoma-
tapoja ja niiden muutoksia koskevista kysymyk-
sistä ja muodosti ajallisen jatkumon lapsuuden-
kokemuksista nykyhetkeen. Lisäksi haastatteluis-
sa näytettiin 16 virikekuvaa, jotka stereotyyppi-
siä juomistilanteita kuvaamalla virittivät osallis-
tujia reflektoimaan kuvien tilanteita omiin juo-
mistottumuksiinsa ja juomisen moraaliihantei-
siinsa. Kuvat esittivät tilanteita kahdeksasta eri
juomistilannekategoriasta: ruokajuomisesta, is-
tuskelusta, massatapahtumiin liittyvästä juomi-
sesta, puistopiknikistä, yksinjuomisesta, bilettä-
misestä, rankasta juomisesta ja ongelmajuomi-
sesta. Virikkeet toimivat sekä pienoismaailmoi-
na, jotka kuvastivat haastateltavien omia juoma-
tapoja esitetyssä tilanteessa, että provosioijina, jot-
ka kyseenalaistivat haastateltavien omaksumia ti-
lanteeseen liittyviä totunnaisia käsityksiä (Törrö-
nen 2001, 211). Näin analyysin kohteena eivät
ole kuvat sinänsä, vaan niiden herättämä keskus-
telu juomisen maskuliinisuudesta ja sen määreis-
tä sekä sukupuolten suhteista juomistilanteissa.
Haastattelutilanteessa kuvien yhteydessä esitet-
tiin kolme kysymystä: 1) Mitä kuvassa tapahtuu?
2) Onko tilanne tuttu? 3) Kuinka tilanne jatkuu?

Alustavan analyysin perusteella kolme kuvaa
valittiin tarkempaan analyysiin juomiseen liite-
tyn maskuliinisuuden tarkastelemiseksi, koska

ne erilaisia juomistilanteita kuvaamalla toivat tehokkaasti esiin maskuliiniseen juomiseen liittyviä arvoja ja normeja; mikä juomisessa ja alkoholikäyttäytymisessä on haluttua ja sallittua ja mikä ei. Kuvat esittivät kolmenlaisia alkoholia käytäviä miesrepresentaatioita, jotka toimivat reflektointipintana haastateltavien juomiseen ja toivat esiin haastateltavien sitoutumista kuvien esittämisiin maskuliinisuuksiin. Kaksi ensimmäistä kuvaa toimivat haastatteluisia pienoismaailmoina. Ne rohkaisivat haastateltavia vertaamaan omia käsityksiään ja kokemuksiaan kuvien representoimaan maailmaan (Törrönen 2001, 212). Näin ne toivat esiin haastateltavien maskuliinisuuteen liittämiä arvoja ja normeja sekä niitä tapoja, joilla niistä eri ryhmissä neuvotellaan.

Kuvat saivat haastateltavat ilmaisemaan myös alkoholinkäytön maskuliinisuuteen liittyviä ihanteitaan ja ohjasivat haastateltavia tunnistamaan ja tulkitsemaan, representoiko esitetty kuva tarkasteltavana olevan todellisuuden ilmiötä totuudenmukaisesti ja uskottavasti. Käydystä keskustelusta syntyi aineistoa, johon kirjautui haastateltavien tapa asemoitua virikkeen representoimiin tilanteisiin ja toimijoihin; mitä kuvaan liittyviä seikkoja pidetään positiivisina, eli mihin tekijöihin ja toimijoihin samastutaan, ja mitä negatiivisina, eli mistä erottaudutaan. (Törrönen 2001.) Ensimmäinen pienoismaailmana toimiva kuva esitti kahta runsaasti juovaa miestä ja motivoi osallistujia keskustelemaan perinteisestä maskuliinisesta juomisesta. Toinen kuva representoi ravintolan terassilla viiniä nauttivaa pariskuntaa. Kuva herätti keskustelua seurallisesta ja kohtuullisesta juomisesta sekä naisista ja miehistä tasavertaisina alkoholinkäyttäjinä.

Kolmas analysoitava kuva toimi haastattelussa provosoijana. Se kyseenalaisti tutkittuun ilmiöön, eli alkoholinkäytön maskuliinisuuteen ja juomisen sukupuolirooleihin, liittyviä kulttuurisia konventioita ja käytäntöjä. Näin se toi esiin haastateltavien maskuliinisuuteen liittyvien arvojen, normien ja ihanteiden rajoja ja reuna-alueita (Törrönen 2001). Provosoiva kuva esitti kotias-kareista huolehtivaa miestä ja sohvalla alkoholia juovaa nautinnonhaluista naista ja viritti keskustelua juomisen perinteisistä sukupuolirooleista. Se motivoi miesryhmiä kommentoimaan minkäläinen maskuliinisuus koetaan mahdolliseksi ja minkäläinen mahdottomaksi.

Kuvien ympärille rakennettuja tarinoita tarkastelemalla ja vertaamalla artikkelissa analysoi-

daan haastateltavien omaksumaa alkoholinkäytön maskuliinisuutta. Huomiota kiinnitetään siihen, kuinka eri sukupolviin kuuluvat ja erikoulutustaustaiset miehet samastavat itsensä kuvien esittämiin alkoholinkäytön miesrepresentaatioihin ja maskuliinisuutta rakentaviin määreisiin. Tällöin käy selväksi, millaisiin maskuliinisuuden esityksiin haastateltavat miehet itse-esityksissään samastuvat ja millaisista erottuvat ja millaiset tulkitaan mahdottomiksi. Lisäksi tarkastellaan, miten kuvien esittämissä juomistilanteissa jäsenneetään sukupuolten välisiä suhteita.

Virikekuvia tulkitsevista aineistolainauksissa haastateltavien anonymiteetti on suojattu tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti, ja haastateltavien nimet on korvattu peitenimillä. Aineistolainaukset on eritelty merkitsemällä haastattelun numero, haastateltujen ikäryhmä ja koulutustaso (kork. koul. ja alempi koul.). Seuraavassa siirrytään miesryhmissä omaksutun maskuliinisuuden analyysiin.

Miehet keskenään humaltuvina alkoholinkäyttäjinä

Analyysin aloittavassa kuvassa kaksi miestä juo kaljaa suoraan pullosta. Toisen miehen käsivarsi on toisen olkapäällä, mutta miehet eivät ota katsekontaktia toisiinsa vaan keskittyvät oluen juomiseen. Eleen voi tulkita merkiksi kaveruudesta, joka rakentuu pikemminkin fyysisesti yhteisen tekemisen kautta kuin sanallisesti. Kuvan miehet eivät suomalaismiehelle luonteenomaisena pidettyyn tyyliin ilmaise keskinäisiä ystävyys-tunteitaan suoraan, vaan ne tulevat esiin toiminnan kautta (vrt. Alasuutari 1985). Pöydällä olevat pullot viittaavat runsaaseen juomiseen, jossa humalalla on ilmiselvä osa. Pullojen määräs-tä voi päätellä, että nyt ollaan todella tekemässä,

ei puhumassa tai sivusta seuraamassa. Kuva representoi stereotyyppistä miesten keskinäistä maskuliinista juomista. Se kantaa piirteitä herooisesta juomisesta, jossa runsas alkoholinkäyttö rikkoo arjen normeja ja rutiineja (ks. esim. Törrönen 2005). Kuva liittyy maskuliinisuuteen fyysisiä piirteitä ja alkoholia alleviivaavia arvoja.

Kuva herättää toisistaan poikkeavia reaktioita miesten ryhmissä. Vanhimmissa 50–60-vuotiaiden miesten ryhmissä kuvaa tulkitaan omaan kokemuk maailmaan ja nuoruusvuosiin peilaten.

Hannu: Tommosta oli kun mentiin Tanskaan rockfestivaaleille niin se oli just tommosta dösässä. Kaks, eikun kerran käynyt niissä joo

Eerik: Tää on joku kaveriporukka menos jonnekin

Hannu: Hiusmallista päätellen ne vois olla menossa johonkin rockfestareille tai jotakin vastaavaa ja sitte tosta punakkuudesta päätellen ne vois olla myös penkkiurheilijoita, jotka on ennenkin kepitelleet tota kolmosta väärinpäin

H: Miten tää jatkuu sitte

Eerik: Tää menee ihan tappiin

[naurua]

Kai: Kyllä joo, semmoseks örmyilyks

Hannu: Mulla on semmonen käsitys että noi ei tuu koskaan näkemään sitä miks ne on liikkeellä

[naurua]

Kai: Se voi olla että se päättyy sitte aikamoiseen nahisteluun joidenki samannäköisten kanssa

(Haast. 11, miehet, 50–60 v, kork. koul.)

Hannun aloitusrepliikistä käy ilmi, että kuvan juomistilanteesta on omakohtaista kokemusta. Kuvan miesrepresentaatioihin samastuminen ilmentää, että runsaan juomisen tilanteet olivat miesryhmän nuoruudessa tavallisia. Vaikka kuvattu tilanne, jossa juominen sivuuttaa muut juomistilannetta motivoivat tekijät ja jossa kontrolloimaton ja arkisia käyttäytymissäantöjä rikkova toiminta höystää illanviettoa, tuskin yhdistyy ryhmäläisten alkoholinkäyttöön liittyviin arvostuksiin, voi kuvan kepeästä vastaanotosta päätellä, ettei miesrepresentaatioista ole myöskään tarvetta erottautua. Kuvan vastaanotto liittämällä se omaan kokemuk maailmaan ja nauramalla hyväntahtoisesti humalaisten sankareiden tuleville toilailuille viittaakin siihen, etteivät ryhmässä omaksutut alkoholinkäytön maskuliinisuuteen liittyvät määreet liene merkittävästi ristiriidassa kuvan juomistilanteen kanssa.

Tulkinta vahvistuu kun siirrytään tarkastelemaan kuvan vastaanottoa astetta nuoremmissa 35–40-vuotiaiden miesten ryhmissä, joissa kuvan juomistilanteeseen samastutaan empimättä.

H: Missä nyt sitten ollaan?

[naurua]

Hannes: No nii, mejän pikkujouluissa

--

Hannes: Kaveriporukat örmyy tossa keskenään

--

Hannes: Pilkkuun asti, kyllä

(Haast. 10, miehet+naiset, 35–40 v, kork. koul.)

Kuvan liittämistä omaan kokemuk maailmaan ilmentää Hanneksen tokaisu, jonka mukaan kuvan tilanne on ”*mejän pikkujouluissa*”. Vaikka ilmaisu osoittaa kuvattun juomisen sijoittuvan erityistilanteeseen, tuo se myös esiin, että vanhemmista miehistä poiketen tämän ryhmän keskustelussa kestoltaan pitkä ja runsas juominen samastetaan osaksi myös nykyisiä juomatapoja. Rankkaan juomiseen ja humalan kehystämään maskuliinisuuteen samastuminen tulee esiin myös toisessa samaa sukupolvea edustavassa ryhmässä, jossa kuvaa kommentoidaan tokaisemalla ”*me ollaan ryyppäämässä*” (Tuomo, haast. 17, miehet, 35–40 v, alempi koul.). Tämä kertoo ryhmässä omaksutusta rankan juomisen perinteestä.

Kuvan vastaanotto muuttuu, kun siirrytään nuorimpien sukupolvien tarkasteluun. Siinä missä vanhemmissa miesten ryhmissä kuvan tulkinta on yhtenevä koulutustaustaan katsomatta, eriytyy kuvan vastaanotto nuorempien miesten keskustelussa. Alemmin koulutetut nuoret miehet samastuvat epäröimättä vanhempien miesten tavoin kuvan esittämiin runsaasti juoviin miesrepresentaatioihin.

H: No tämä sitten, onko tämä tuttu?

Joonas: Tämä on tuttu

Niklas: Hevibaarissa

Joonas: Joo, äijät vetää tauluja

Niklas: Mä taidan tietää ton jätjän viel

Joonas: Niklas vähän kattelee et tutun näköstä porukkaa. Just semmosta et mennään baariin, vedetään lärvit ja nautetaan sille että ollaan...

--

Joonas: ...tosi hyvässä nousujuopottelussa et vedetään bissee ja pidetään hauskaa, ystävät keskenään

Niklas: Toi on se meidän ihannetapaus, paitsi ei me mitään heviurpoi kuitenkaan mut joo hyvä nousu, alko heti janottaa

(Haast. 16, miehet, 25–30 v, alempi koul.)

Keskustelun päättävä Niklaksen tokaisu ”*toi on se meidän ihannetapaus*” kertoo siitä, että juomistilannetta ei ryhmässä ainoastaan tunnusteta, vaan siihen identifoidutaan vahvasti. Ilmaisu ”*vedetään lärvit*” heijastaa alkoholinkäytön perinteisiä maskuliinisia määreitä korostamalla humalajuo-

mista. Kuva assosioidaan tässä ryhmässä kavereiden keskinäiseksi alkoholinkäytön kyllästäväksi hauskanpidoksi, jossa sosiaalisuus ja yhdessäolo määrääntyvät humalajuomisen merkittäviksi motiiveiksi (Törrönen & Maunu 2007; Simonen 2007; Maunu & Simonen 2010). Ryhmäläisten omaksuessa alkoholinkäytön maskuliinisuudessa nousuhumala mielletään hilpeäksi ja halutuksi. Tilanteeseen liittyvä kerronta latautuu positiivisilla ja juomiseen rohkaisevilla määreillä.

Myös nuorimpien alemmin koulutettujen miesten keskustelussa kuvan tilanne tulkitaan realistiseksi ja omaksuttua alkoholinkäytön normistoa vastaavaksi.

H: Tuttu teille, tilanne?

Make: Kyl nyt aina välillä sillo tällöin

--

H: Mites tomonnen juominen -- minkälaisessa seurassa niinku?

Make: -- kyl se luultavasti jätkäporukassa tommosta pientä kiskomista

--

Make: Ei pidä enää silleen mieltä et mitä sanoo

--

Osku: Kukaan ei tajuu siinä vaiheessa mitään

--

(Haast. 1, miehet, 18–20 v, alempi koul.)

Haastateltavat samastuvat tilanteeseen peilaamalla sitä omiin juomiskokemuksiinsa. Keskustelun humoristisesta sävyistä päätellen alkoholin käyttöön ja kuvan esittämisiin miesrepresentaatioihin liitetään positiivisia mielikuvia. Aiheen käsittelyn estottomuus ja humalan läsnäolo konkretisoituvat myös kuvan herättämässä jatkokeskustelussa muistin menettämisestä.

H: Onks käynyt niin että menee muisti?

--

Eemeli: -- pari kertaa on vissiin mennyt

Osku: Mut ei silleen koko illasta, mut silleen pieniä pätkii unohtaa

Nestori: Loppuillasta ehkä

Osku: Just et miten on kävellyt kotiin tai mistä on kävellyt

Nestori: Missä on ollut illalla

Eemeli: Kerran on ollut yllätys herätä omasta sängystä (Haast. 1, miehet, 18–20 v, alempi koul.)

Keskustelusta ei jää epäselväksi, etteikö humalataila ajoittain sisältäisi myös tilanteita, joissa ollaan lähellä sammumispistettä. Nuorilla alemmin koulutetuilla miehillä ne eivät ole vastoin alkoholinkäytössä omaksuttua maskuliinista normistoa.

Kuvan tulkinta ja maskuliinisuuteen liitetyt määreet kuitenkin muuttuvat, kun siirrytään sa-

man ikäluokan korkeasti koulutettujen ryhmien tarkasteluun. Näiden nuorten miesten keskustelussa kuvaa arvotetaan aivan eri tavalla.

H: Mitäs te sanotte sitten tästä, onko tämä tuttu?

--

Jere: Joo, tätä näkee kaikkialla

--

Jere: Tähän on ainakin helppo vastata kuinka tää päättyy. Se päättyy tonne bussin lattialle

Markus: Joo, et se ei todellakaan pääty kotisängylle se ilta

Joona: Tuolla on pulloja pöydällä avattuna, varmaan-kin juotuna ja äijät halii jo siinä

Mikko: Lauulu tulee seuraavaks

Eero: On varmaan möree ääni molemmilla. Toi just vaikuttaa siltä et toi on noilla elämäntapa, et tollasta näkee kyl aika paljon just ton tyyppistä toimintaa meidänkin ikäsisä. Et mä oon ehkä sitä nähnyt just enemmän kun sit täämsii äijii, joille toi alkoholi näyttäs istuvan tosi vahvasti elämässään ja silti ne jaksaa sitä noin innolla vetää viel jossain bussissa. (Haast. 14, miehet, 18–20 v, kork. koul.)

Keskustelusta käy ilmi, että kuvan esittämä juomistilanne tunnistetaan ympäristön esimerkkien kautta, mutta kuvaa tulkitaan edellisistä ryhmistä poiketen ulkokohtaisesti. Ilmaisuuksissa ”*tollasta näkee kyl aika paljon meidänkin ikäsisä*” kertoo, että Eero sulkee itsensä kuvan toiminnan ulkopuolelle ja ottaa etäisyyttä kuvan humalahakuisiin miehiin. Kuvan esittämään maskuliinisuuteen ei ryhmän keskustelussa edellisistä ryhmistä poiketen yhdistetä positiivisia tai edes huvittuneita mielleyhtymiä, vaan lähinnä ironisia viittauksia alkoholinkäytön ongelmallisuuteen.

Samaa tulkintakaavaa käytetään myös astetta vanhemmassa korkeasti koulutettujen nuorten miesten ryhmässä, jossa kuvan miesrepresentaatioihin otetaan etäisyyttä.

Jari: No toi on alan miehet nyt liikkeellä

Aaro: Tässä on varmaan joku oluen juontikisa vielä

--

Jari: Ei kun mä aattelin et täs ollaan, nää on oikeen vakavalla mielellä liikkeellä

Aaro: Joo, nyt ei leikitä

Jari: Ei oo todella tultu puhumaan vaan

--

Aaro: Täähän etenee siihen saakka et ne on siinä kunnonssa et ne ei pysty juomaan enempää

Jari: Tää on just semmonen mitä mä vierastan hirveesti tollasta tilaa et ollaan vaan suu ton pullon ympärillä eikä paljon jutella kenenkään kanssa. Mun mielestä on aina vähän outoo lähteä baariin sellasta tekee. Joo kai ne siinä aikansa ryyppää, sitte rupee tappelään

Aaro: Niin

(Haast. 15, miehet, 25–30 v, kork. koul.)

Keskustelussa ei samastuta juomistoimintaa korostaviin ja humalaa avoimesti näyttäviin mies-

representaatioihin. Tilanne, jossa seurallinen illanvietto jää juomisen varjoon, koetaan vieraaksi ja alkoholinkäyttöön liittyvien arvostusten vastaiseksi. Miesrepresentaatioihin liitetään edellisen ryhmän tavoin ainoastaan negatiivisia mielleyhtymiä. Ilmaisuihin ”täähän etenee siihen saakka et ne on siinä kunnossa et ne ei pysty juomaan enempää” viittaa siihen, että juomisen itsekontrollissa nähdään puutteita. Keskustelun luonteesta voi päätellä, että kontrollin häilyvyyttä paheksutaan ja se käsitetään alkoholin käyttöön liittyvän normiston vastaisena. Toisin kuin vanhempien miesten ja alemmin koulutettujen nuorten miesten ryhmissä, keskustelussa näkyy alkoholin käyttöön liittyvän perinteisen maskuliinisuuden murtuminen. Tämä tekee tilaa toisenlaiselle juomisen maskuliinisuudelle, jossa arvostetaan keskustelua ja seurallista illanviettoa.

Mies puolisonsa seurassa hillitysti juovana alkoholinkäyttäjänä

Toisessa analysoitavassa kuvassa mies ja nainen juovat viiniä ulkona ravintolan terassilla. Kuvassa näkyy alkoholin ohella muitakin elementtejä: pöydällä on viinipullon lisäksi syötävää, ja miehellä on kädessään jonkinlainen kirja tai opas. Koska juomistoiminta ei näytä olevan edellisen kuvan tapaan tilanteen pääosassa, kuva kutsuu läsnäolevaksi muitakin kuin juomistoimintaa korostavia arvoja. Asetelma muistuttaa istuskeluksi luonnehdittua ei-humalahakuista juomistilannetta, jossa nautitaan muutama alkoholiannos tutussa seurassa (Törrönen 2005; Törrönen & Maunu 2006). Tämän kuvan kontekstissa se tarkoittaa puolison kanssa tapahtuvaa hillittyä tai kohtuullista alkoholinkäyttöä. Mies ja nainen ovat tulkittavissa turisteiksi, sillä molemmat kat-

sovat kameraan ja poseeraavat julkisessa tilassa. Edellisestä kuvasta poiketen, jossa mies asemoitui juomistilanteen subjektiksi ja jossa naisen poissaolo symboloi ulkopuolisuutta miehisestä alkoholimaailmasta, nainen esitetään nyt tasavertaiseksi alkoholitoimijaksi miehen kanssa. Kuvassa nainen juo viiniä miehen rinnalla eikä esiinny perinteiseen tapaan miehen juomisen kontrolloijana. Kokonaisuudessaan juomistilanne luo vaikutelman ”modernista” tai ”eurooppalaisesta” juomisesta erotuksena edellisen kuvan ”perinteiseen” maskuliiniseen juomiseen.

Edellä miesten humalajuomisesta erottautuvat korkeasti koulutetut nuoret miehet tunnistavat itsensä kuvan juomistilanteesta välittömästi.

Aaro: Tyylikästä eurooppalaista juomista

Jari: Joo, toi on tuttu tilanne sinänsä että on jonkun tyttöystävän kanssa ulkona ja otetaan, mitä noi tekee ei saa selvää, ne on syömässä jotain

Tero: Jotain pientä patonkia ja viiniä

Jari: Jotain pientä ottamassa viinin kanssa. Joo kyl ei nyt ehkä ihan pullo tuu otettua jos menee ulos juomaan yleensä, mut sinänsä on tuttu tilanne et lähetään ulos ja varsinkin, koska me käydään sen verran harvoin ulkona syömässä ylipäättään, niin kyl me yleensä viiniä otetataan, saman tien mukana

Aaro: Toi on tota noin, ihan niinku noi ois lomamatkalla jossain

Tero: Niin miekin aattelin et ne vois olla lomamatkalla et siinä on, meillä on toi pullo kyllä myös pöydällä

Jari: Joo lomalla tulee kyllä otettua just ruokaviiniä, no a. yleensä on halvempaa kun täällä ja sit lomalla haluaa ottaa vähän semmosta luksusta.

Aaro: Mut tohon ton pitäis sit jäädä että tota miten tää täst jatkuu, niin tota, sit jos tohon tulee toinen pullo pöytään, niin sit noi hymyt hyyytyy tosta pikkuhiljaa

Jari: Tai sit ne muuttuu vähän tyhmemmiksi

Aaro: Mut joo hirveen mukavat miellehtymät tosta kyl mulle tulee ainaki

Jari: Kyllä varmaan joo, ihan hauskaa on varmaan loppuillaan

(Haast. 15, miehet, 25–30 v, kork. koul.)

Keskustelussa samastutaan kuvassa esitettyyn miesrepresentaatioon ja asetelmaan, jossa parisunta nauttii yhdessä viiniä. Kuvassa esiin maskuliinisuuden piirteitä, joihin ryhmässä samastutaan luontevasti. Miesten tulkinnassa tilanne asosioidaan lomamatkaan, mutta keskustelu tuo esiin, että viinin nauttiminen tyttöystävän kanssa kuuluu yleisemminkin miesten omakohtaisiin alkoholinkäyttötilanteisiin. Kuvan esittämää juomistilannetta suositaan, ja siihen liitetään positiivisia mielikuvia ja laatua ilmaisevia määreitä. Runsaampi juominen muuttaisi ryhmäläisten assosiaatioissa tilanteen ilmapiiiriä negatiiviseen suuntaan. Näin ryhmässä alkoholinkäytön

maskuliinisuus rakentuu kohtuullisen ja vähäisen juomisen varaan.

Myös nuorempien, 18–20-vuotiaiden korkeasti koulutettujen miesten tulkinnessa korostuu tilanteeseen liittyvä hillitty juominen, jossa alkoholi toimii tilanteen juhlistajana.

Markus: Se on alkusyksy terassilla, ne on viettämässä jotain seurustelun vuosipäivää, näin mä sanoisin
Eero: Laatuakaa oman kullan kanssa
Joona: Juomista päätellen just tommonen kevyt tapahtuma, ei tässä varsinaisesti sillä alkoholilla oo väliä et se on vaan semmonen juhlistava tekijä
Jere: Ja liittyy varmaan myös ruokaa tohon, et ei oo pelkästään juomaa
Eero: Ja se on varmasti hieno viini. Se ei oo El Tiempon, 5 euroa alkosta, vaan se on oikeesti juhlava viini, mielikuva
(Haast. 14, miehet, 18–20 v, kork. koul.)

Keskustelu tuo jälleen esiin alkoholinkäyttöön liittyvän tyylikkyyden ja merkkituloisuuden, sillä kuvaa kommentoidaan toteamalla, että kyseessä on halvan El Tiempon sijaan laadukas viini. Kommentti osoittaa viinin tuntemusta. Tästä voi päätellä, ettei viinin juonti ole ryhmäläisten oman kokemusmaailman tai alkoholinkäyttöön liittyvien arvostusten ulkopuolella, vaikkei miesrepresentaatioon samastuta suoraan kuten astetta vanhempien keskustelussa. Samastumisen ero selittyy ainakin osin ryhmäläisten iällä tai elämäntilanteella. Nuorimmassa ikäluokassa viinin kuluttaminen ei ylipäänsä ole yhtä suosittua kuin nuorten aikuisten keskuudessa. Kiinnostavaa onkin se, ettei kuvatussa juomistilanteesta tästä huolimatta erottauduta.

Alemmin koulutettujen nuorten miesten ryhmässä kuvan vastaanotto sitä vastoin muuttuu selvästi. Erottautuminen kuvassa esitetystä miesrepresentaatiosta on voimakasta.

Osku: Varmaan joku etelänmatka. Porukat istuu just jossain terassilla tai syömässä jotai

--
Eemeli: Ei oo ainakaan mulle hirveen tuttu
Nestori: Eikä mulle, että porukat ei hirveemmin tolleen nautiskele
Niko: Eii

--
Make: No totta kai matkoilla niin vanhemmat

--
Osku: En oo kyl koskaan nähnyt meidän porukoilla viinilasii kädessä, joku bisse tai joku muu, mut semmonen tilanne

--
Eemeli: Mut kylhän ton jätkän ilmekin on et ei se tykkää tosta, vaimo tykkää
[naurua]
Eemeli: Irvistelee vaan

Osku: Irvistäähän toi vaimoki
Nestori: Niin totta
(Haast. 1, miehet, 18–20 v, alempi koul.)

Nuorten miesten keskustelu tuo esiin, että kuvan tilanteeseen otetaan etäisyyttä usealla eri ulottuvuudella. Ensinnäkin juomistilannetta ei ryhmässä liitetä omaan kokemusmaailmaan, ja viinin nauttiminen koetaan vieraaksi. Asennoituminen eroaa korkeasti koulutetuista nuorista miehistä, jotka tulkitsivat viinin juontia luontevasti hillittyyn juomistoimintaan ja tyylikkyyden viittaavin määrein, huolimatta siitä, ettei viini ole tässä ikäluokassa tavanomainen seurustelujuoma. Toiseksi, siinä missä korkeasti koulutetut nuoret miehet yhdistivät juomistilanteeseen nautintoa, laatua ja positiivisia miellelyhtymiä, assosioivat alemmin koulutetut nuoret miehet tilanteen väkinäiseksi, jossa miehen ilmekin kertoo ”*et ei se tykkää tosta*”. Näin kuva ei tuo esiin sellaisia maskuliinisia piirteitä, joihin ryhmässä haluttaisiin samastua.

Tilanteeseen liitetyt negatiiviset mielikuvat toistuvat myös astetta vanhempien alemmin koulutettujen miesten keskustelussa.

Samppa: Mun mielestä tää on joku Italian matka, joku tämmönen ”vedetään päiväviinilasilliset”
Joona: Pikkuhöpö [hiprakka, pieni humalatile] on jo naamalla, vähän enemmänkin
Samppa: Mulla ei tuu humalajuominen tosta ollenkaan mieleen
Niklas: Perus tommonen suomalainen joku urpo vieny rouvansa Milanoon ja sit vähän siemailaan ja poseerataan jossain semmosen kivan pikku kuppilan edessä. Käytiin vähän äsken kattoon Eifel-tornia Milanossa [naurua] mut siis niin kuitenkin, ollaan vaan ihan lomamatkalla, ihan tommosta kivaa juopottelua kunnes kohta nyrkki heilahtaa parin tunnin päästä kun äijä alkaa sekoileen. Saa mustasukkasuuskohtauksen. Tässä vaiheessa kaikki oli vielä hyvin [naurua]
(Haast. 16, miehet, 25–30 v, alempi koul.)

Kuvassa esitettyä miestä ei mielletä viiniä tyylikkäästi nautiskelevaksi lomailijaksi, vaan ”*perus suomalaiseksi urpoksi*”. Miehen naamalta on luettavissa jo humaltumisen merkkejä, ja miehen käyttäytymisen arvellaan muuttuvan alkoholin nauttimisen myötä väkivaltaiseksi ja aggressiiviseksi. Epäsuorasti tulkinnan voi katsoa heijastavan myös edellisen ryhmän esiin tuomaa tulkintaa, jossa hillittyä viinin siemailua ei koeta suomalaismiehelle luontevaksi tai mielekkääksi. Vaikka ryhmässä ei päästä yksimielisyyteen humalan roolista kuvatussa juomistilanteessa, jo yksin humalan esiin tuominen erottaa kuvan vas-

taanoton korkeasti koulutettujen nuorten miesten tulkinnasta. Näin keskustelu poikkeaa selkeästi alkoholinkäytön kohtuullisuutta ja eurooppalaisen juomisen tyylikkyyttä korostavista korkeasti koulutetuista miesten ryhmistä, joille kuvan miesrepresentaatio oli luonteva ja myönteinen samastumisen kohde. On selvää, ettei tässä ryhmässä kuvan miesrepresentaatiota assosioida alkoholinkäytössä omaksutun maskuliinisuuden mukaiseksi.

Vanhempien sukupolvien assosiaatioissa kuvan vastaanotto on neutraalimpaa kuin nuorilla miehillä. Kuvan miesrepresentaatioiden kommentointi on vanhimpien miesryhmien keskustelussa vähäistä.

H: Mistä on kyse tässä?

Yrjö: Skoolaamisesta, ne on skoolaamassa siinä

Teuvo: Se on lomakuva joo

Isakki: Ne juhlii ensimmäistä lomapäiväänsä

Eino: Nuoren parin ensimmäiset koktailit kahdestaan

H: Minne tilanne jatkuu sitte?

Mauno: Mun mielestä ne on tosta lähössä johonkin, en mä nyt tiedä mihinkä juhliin

H: Et tää on niinku välipysäkki

Mauno: Niin, voi olla että ne on sopinut tapaamisen tonne, juo sen viinilasin ja sit ne lähtee johonkin mihin nyt sit lähtee

(Haast. 8, miehet, 50–60 v, alempi koul.)

Kuvan tulkinta vaikuttaa alemmin koulutetussa vanhojen miesten ryhmässä ulkokohtaiselta, mutta epäselväksi jää, johtuuko se tilanteen kokemisesta alkoholinkäyttöön liittyvien arvostusten vastaiseksi vai vaikeudesta samastua iältään huomattavasti nuorempaan pariskuntaan. Oleellista kuvan tulkinnassa on viininjuonnin assosiointi välietapiksi tai aloitukseksi, jota seuraa varsinainen päätapahtuma. Sama tulkinnan kaava toistuu myös nuoremmassa alemmin koulutetussa ryhmässä. Kuvan tilannetta ei mielletä itsenäiseksi tilanteeksi vaan välitoiminnoksi.

Korkeasti koulutettujen vanhimpien miesten tulkinta ei poikkea merkittävästi edellisistä. Hienoisena erona näkyy kuvan merkityksellistämisen vahvemmin oman kokemusmaailman kautta. 50–60-vuotiaiden korkeasti koulutettujen miesten kommentti ”ulkomailla on tämmöstä” kertoo kuvan tilanteen samastamisesta omiin terrassikokemuksiin. Suurin ero verrattuna alemmin koulutettujen miesten tulkintaan tulee esiin tilanteen tapahtumakulussa. Kun alemmin koulutetussa ryhmässä miehet kokivat viinin nauttimisen puolison kanssa välietapiksi ennen päätapahtumaa, tulkitaan viinin juonti korkeasti kou-

lutettujen keskuudessa itsenäiseksi ja arvostetuksi juomistilanteeksi. Mutta miten viininjuonnin tulkinta muuttuu tilanteessa, jossa vain nainen on alkoholinkäytön subjekti ja konteksti siirtyy julkisesta tilasta yksityisen piiriin?

Mies kotitöitä tekevänä ei-alkoholin-käyttäjänä

Kolmannessa analysoitavassa kuvassa mies korjaa astioita pöydästä ja nainen makaa sohvalla vartaloa myötäilevässä asussa viinipullosta kuluksia ottaen. Kyseessä on Arabian Illuusio -astiaton mainoskuva, ja kuvassa näkyy pienellä teksti ”Pelkkää illuusioita?”. Kuva haastaa juomisen stereotyyppisiä sukupuolirepresentaatioita ja normeja kääntäen ”perinteisen” sukupuolijärjestyksen ylösalaisin. Mies kuvataan kaljaa naukkailevan sohvalla makoilijan sijaan perinteisessä naisen roolissa kotitöiden tekijänä ja nainen kodin vastuunkantajan sijaan omien tarpeiden ja mielihalujen toteuttajana. Näin kuva kutsuu käänteisellä tavalla läsnä olevaksi perinteisiä sukupuolinormeja, jossa mies asettuu luontevasti sohvalle olut ja televisio seuranaan naisen vastatessa kodin järjestyksestä. Tilanteen kontekstina on yksityinen tila, oletettavasti pariskunnan koti. Kuvassa nainen esitetään kodista vastuuta kantavan puolison tai äidin sijaan itsenäisenä alkoholinkäyttäjänä ja mies ei-alkoholitoimijana.

Kiinnostava ero edellisten kuvien vastaanottoon on se, että tämän kuvan tulkinta eroaa systemaattisesti miesryhmien välillä. Alemmin koulutettujen miesten keskustelussa kuva herättää epäuskoa. Vanhin sukupolvi ottaa selkeästi etäisyyttä kuvan tapaan kääntää perinteiset alkoholinkäytön roolit ja sukupuolittuneet normit ylösalaisin.

H: Mitä tää mahtaa olla? – –

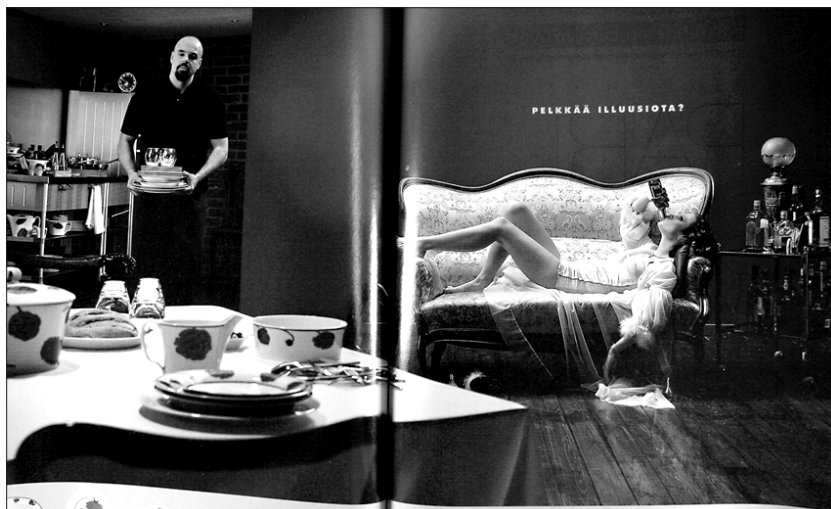
Eino: Siinä on kaunis nainen odottaa kun kokki laittaa pöydän valmiiks

Mauno: Toi mies yrittää kerätä pisteitä itelleen

– –

Eino: Eihän me olla kaikki samanlaisia, semmosia ihmisiä löytyy ja se on ihan kiva että löytyy. Ei se tarvii aina olla niinpäin että nainen laittaa ruoat ja mies valvoo, mutta niin päin se yleensä on, että sinänsä tää on harvinainen juttu

(Haast. 8, miehet, 50–60 v, alempi koul.)

Einon puheesta käy selväksi, että kuvan sukupuoliasetelma koetaan harvinaiseksi. Vaikka kuvan roolijako nähdään mahdollisena, ei sitä samasteta omaan kokemusmaailmaan. Ilmaisuihin ”*semmosia ihmisiä löytyy*” viittaa siihen, ettei Einon identifioi itseään kuvatun miesrepresentaation kaltaiseksi. Esitetyn sukupuoliroolijaon tunnistamisesta huolimatta keskustelu paljastaa, ettei miestä aseteta luontevasti kotitöiden tekijän rooliin, vaan miehen toiminnan arvellaan perustuvan pyrkimykseen miellyttää naista. Maskuliinisuuteen ei näin liity perinteisiä feminiinisyteen yhdistettyjä piirteitä. Kuvaa tulkitaan vain sukupuolirooleja erittelemällä, eikä alkoholinkäyttöä kommentoida lainkaan.

Astetta nuoremmassa miesryhmässä kuvattu alkoholinkäytön roolijako rajataan niin ikään oman elämänpiiriin ulkopuolelle.

Mika: Partyt on ohi

Henkka: Joskus aamuyön tunteina

Jesse: Siis onks se nainen vuoteessa kaljaa juomassa ja...

--

Henkka: Toi on kun lukee aikakauslehteä, joku mainoskuva

Jesse: Tää ei oo samasta kämpästä kuvattu

Henkka: Pelkkää illuusiota

--

Jesse: Tää on joku mainos

Tuomo: Pelkkää mainosta

H: Mitä mainoksella halutaan sanoa?

--

Jesse: -- On mainoskuva, en tiedä mitä tolla ajetaan takaa, jos mie heitän nopeasti mulle näytetään tollain niin kannattais isännän hommata tiskikone

Sakari: Suomen feministien joku kansilehti

Mika: Kääntynyt väärinpäin se peruskuvakin mikä on aina, et ukko kaataa ja muija tiskaa ja tekee, siivoaa

Henkka: Se on tutkittu asia, että jos haluaa mies saa-

da seksielämänsä niin kannattaa tiskata ja tehdä muita kotitöitä

Mika: Eli tää on lukenut sen tutkimuksen

--

Mika: Mut toi on niinku just päinvastoin kun normaalisti

(Haast. 17, miehet, 35–40 v, alempi koul.)

Keskustelu osoittaa, ettei tilannetta ensinnäkään koeta realistiseksi, vaan sen todetaan olevan ”*pelkkää mainosta*”. Toiseksi asetelmaa, jossa miehen ja naisen perinteiset roolit ovat vaihtuneet, ei mielletä tavalliseksi eikä liioin toivottuksi, mihin viittaa Sakarin kuvaa arvottava ironinen toteamus ”*Suomen feministien joku kansilehti*”. Kuvan yhdistäminen feminismiin, eli naisen yhteiskunnallisen aseman parantamiseen ja perinteisten sukupuoliroolien muuttamiseen, ilmentää asennetta, jossa omiin tarpeisiin ja mielihaluihin keskittyminen mielletään naiselle itsestään selvästi kuuluvan oikeuden sijaan feministiseksi vetoamukseksi. Miesrepresentaation kokeminen epäaidoksi näkyy Henkan huomautuksesta, jossa miehen kotitöiden suorittamiseen kytkeytyy toive seksuaalisesta aktiviteetista. Edellisen ryhmän tavoin miehen ei nähdä vilpittömästi omasta halustaan toimivan kodin huoltajan roolissa, vaan toimintaa motivoi naisen miellyttämisen kautta kasvava mahdollisuus intiimiin kanssakäymiseen. Näissä ryhmissä feminiinisinä pidetyt piirteet ja ominaisuudet suljetaan maskuliinisuuden ulkopuolelle. Kiinnostavaa on, että sukupuolirooleja jäsennetään niin stereotyyppisesti, lukittautumalla perinteiseen sukupuoliasetelmaan, että kuvan tulkinta pysähtyy tilanteen

torjumiseen eikä alkoholinkäytön kommentointiin asti edes päästä.

Myös nuorimmissa alemmin koulutetuissa ryhmissä kuva herättää torjuvia reaktioita. Tilanteeseen otetaan etäisyyttä, ja kuvan esittämään miesrepresentaatioon yhdistetään pitkälti negatiivisia mielikuvia. Nuorimmassa 18–20-vuotiaiden ryhmässä kuvaa tulkitaan lähes tyrmistyneinä.

Osku: Mulle ei tuu ainakaan koskaan tapahtumaan tolleen

Nestori: Ei mullekaan. Mie makaan sohvalle ja juon bissee ja muija kokkailee

Make: Siivoilee jälkiä

Petri: Tai sit jos muija sammuu tolleen niin luultavasti siivoo itse, saa sit aamulla krapulapäissään siivota

H: Ootteko havainnut tommosia tilanteita?

Make: Eipä oikeen

Osku: Se on toistepäin että

Nestori: Sie makaat sohvalle ja Jonna siivoo [puhuv Oskulle]

Osku: Jos se jostain lähipiiristä on

Nestori: Ei oo mullakaan

H: Mitä se tarkoittaa et jos se on toisinpäin?

Osku: No siis että...

Make: ...isä ottaa vähän enemmän ja äiti sitte siivoilee. Kun on syöty niin isä ottaa sen pullon siitä ja vähän maistelee ja äiti sit siivoo jäljet

Osku: Siinä nyt tarvii olla syönytään

Nestori: Kuhan huvin vuoks

H: No jos kuvitellaan että noin tapahtuu niin mitä siitä sitten jatkossa seuraa?

Osku: Avioero

Nestori: Se on ihan hyvin mahdollinen joo

--

Osku: Siinähan lukikin että pelkkää illuusiotta vaan (Haast. 1, miehet, 18–20 v, alempi koul.)

Keskustelusta käy ilmi se vahvuus, jolla sukupuolta ilmaistaan toistamalla perinteisiä sukupuolimalleja. Oskun tokaisu *“mulle ei tuu ainakaan koskaan tapahtumaan tolleen”* ilmentää, ettei kuvan miesrepresentaatioon oteta ainoastaan etäisyyttä, vaan se koetaan vältettäväksi ja vastenmieliseksi. Repliikki sisältää implisiittisesti ajatuksen siitä, että kuvattu tilanne, jossa mies esitetään perinteisellä naiselle kuuluvalla vastuualueella, olisi uhka maskuliinisuudelle ja siten lähes pahinta mitä miehelle voi tapahtua. Kuvan sukupuoliroolijakoa ei tunnusteta eikä tunnusteta, mutta naisen ja miehen paikkojen vaihtaminen eli ns. perinteiset sukupuoliroolit yhdistyvät luontevasti ryhmäläisten omaan kokemusmaailmaan.

Siinä missä vanhemmissa ryhmissä kuvaa tulkitaan lähinnä naisen ja miehen roolijakoon keskittymällä, sisältää nuorten miesten tulkinta myös alkoholinkäyttöön liittyviä kommentteja.

Alkoholinkäyttö sallitaan naiselle kuten miehellekin, ja jopa naisen sammumista käsitellään. Syy kuvan vieroksumiseen ei nuorilla miehillä kiinnitykään naisen alkoholinkäyttöön, kuten käy ilmi Nestorin omaa parisuhdetta kuvaavasta toteamuksesta: *“molemmat on kyllä varmaan tossa sohvakunnossa”* (Haast. 1, 18–20 v, miehet, alempi koul.). Pikemminkin se kiinnittyy siihen, ettei kuvan miesrepresentaatio vastaa ryhmässä omaksettua mieskuvaa. Kuvan mies ei toimi kuin miehen kuuluu vaan käyttäytyy, vanhempien miesten jakaman näkemyksen mukaisesti, liian naismaisesti. Samoin astetta vanhemmassa nuorten aikuisten ryhmässä mies herättää lähinnä halveksuntaa ja ironisia kommentteja: *“äijä vetää pikkuvaimona tiskit”* (Niklas, haast. 16, miehet, 25 v, alempi koul.). Asetelman kokeminen totaalisen ei-toivotuksi tiivistyykin Oskun paljon puhuvassa vastauksessa kysymykseen siitä, mitä tilanteesta jatkossa seuraa: *“avioero”* (haast. 1, 18–20 v, miehet, alempi koul.).

Kuvan vastaanotto ja miesrepresentaation tulkinta muuttuvat olennaisesti siirryttäessä nuorten korkeasti koulutettujen miesryhmien tarkasteluun. Näissä ryhmissä kuvan asetelmaan ei asennoiduta varauksella. Nuorin sukupolvi tulkitsee kuvaa käänteiseksi symboliksi perinteisestä sukupuolijärjestyksestä ja stereotyyppisestä maskuliinisuuden mallista, joihin ei samastuta ja joihin ei nähdä yhtä vallitseviksi kuin stereotypia antaa olettaa.

Mikko: Täs on niinku roolit vaihtunut vähäsen

Eero: Niin et mites se menee, et nainen sohvalle juo kaljaa ja mies sitten hoitaa kotihommia kuntoon. Et kyl täs vähän niinkun halutaan herättää tunteita stereotypian pohjalta, joka just on se, et mies on laiska ja juo kaljaa sohvalle kun nainen tekee kotitöitä, et ehkä tässä haluttiin ottaa siihen kantaa.

H: Miten te otatte kantaa? --

Eero: No mun mielestä tää stereotypia ei päde tässä maailmassa, et ei oo semmosta jakoo et suhteessa mies olis tommonen ja nainen olis tommonen mitä tos niinku haetaan

Markus: Niin mä en yleensäkään nää siinä kumminkaan päin, et tos olis joko nainen tiskaamassa noita astioita tai mies, et se niinku -- mitä tos haetaan niin ei tosiaankaan pure muhun, aiheuta sinänsä mitään ihmetystä

Eero: Sit niinku perusimago mist on ollut puhetta et nainen on se kotitöiden tekijä ja mies on se laiska, niin sellasta ei oo, mut must tuntuu et tää mainos kuitenkin rakentuu sen pohjalta

(Haast. 14, 18–20 v, miehet, kork. koul.)

Toisin kuin saman sukupolven alemmin koulutetussa miesryhmässä, sukupuolirooleja ei kategori-

soida keskustelussa lukituiksi ja toisilleen vastak-
kaisiksi, vaan ne koetaan avoimemmiksi ja jous-
tavammiksi. Ryhmän kokemusmaailma ei perus-
tu kuvassa haettuun stereotyyppiaan, kuten Markus
kiteyttää: *“mitä tos haetaan niin ei tosiaankaan pu-
re muhun”*. Tästä syystä naisen esittäminen pe-
rinteisessä miehen roolissa ja miehen esittäminen
naisen roolissa ei provosoi ryhmää toisin kuin
alemmin koulutettuja nuorten miesten ryhmiä,
joissa kuvaa tulkittiin tyrmistyneinä. Korkeasti
koulutetut nuoret miehet eivät merkityksellis-
tä sukupuolia suhteessa toisiinsa kuten alemmin
koulutetut, joille perinteisen miesmallin toista-
minen on tinkimätön maskuliinisuuden perus-
ta. Korkeasti koulutetut nuoret miehet rakenta-
vat sukupuoli-identiteettiään toisenlaisten arvo-
jen perustalle.

Astetta vanhemman korkeasti koulutetun
miesryhmän kuvan lukutapa noudattaa samaa
kaavaa.

Aaro: Nainen juo olutta

Jari: Nainen ryyppää siellä. Tässä tälleen hienosti suku-
puolirooleja käännetään ympäri. En mä tiedä, en mä
pysty samaistuun kumpaakaan. Mieluummin ryypp-
pään porukalla kun yksin.

Tero: Ei tää vitsi nyt niin kauheen hauskaa oo tässä

Aaro: Ei toi toimi kumminkaan päin et siinä mieles-
sä ni

Jari: Joo must tuntuu et tää on hauskeempaa jollekin
vähän vanhemmalle, ei oo enää ihan semmosta meid-
än sukupolven juttuu, et ois ”el bandi”, joka vaan istu-
tuu sohvalle ja nainen hoitaa hommat, en mä usko et
se on enää niin ajankohtasta

H: Ei oikeen uskottavaa?

Aaro: Ei siinä mielessä

--

Jari: -- kai niinku perusidea on se että mimmi ryypp-
pää ja mies tekee kotityöt joka on niinku olevinaan
hauska -- mutta en nyt tiedä että. En mä tiedä toi-
miiks se enää. Kyl tommosii varmaan on, mut aika
harvo in tähän ikään on sillai että haluis sälyttää toiselle
kaikki kotityöt. En ainakaan tunne sellasta porukkaa.
(Haast. 15, miehet, 25–30 v, kork. koul.)

Edellisen ryhmän tapaan keskustelussa otetaan
selkeästi etäisyyttä sukupuoliroolien esittämiseen
toisilleen vastakkaisina. Miehet eivät myöskään
samastu kuvan käänteisesti symboloimaan pe-
rinteiseen sukupuoli järjestykseen, vaikka se näh-
dään yhä olemassa olevaksi. Miehet samastavat
itsensä kuvan esittämään miesrepresentaatioon,
eikä kotitöistä huolehtimista mielletä uhkaksi
maskuliinisuudelle toisin kuin alemmin koulu-
tettujen miesten assosiaatioissa. Korkeasti kou-
lutettujen miesten omaksuma maskuliinisuus voi
sisältää siis myös perinteisiä naiselliseksi luonneh-

dittuja piirteitä. Perinteisten jäykkien sukupuoli-
roolien liittäminen oman ikäluokan sijaan van-
hempiin ikäluokkiin kertoo siitä, että ryhmäs-
sä otetaan etäisyyttä menneen sukupolven pe-
rinteen siirtämiseen ja jatkamiseen osana omak-
suttua miesihannetta. Tekemällä eroa mennee-
seen nuoret korkeasti koulutetut miehet hakevat
muutosta omaan miehisyhteensä.

Vanhimmissa korkeasti koulutetuissa miesryh-
missä kuvan tulkinta kulkee samoilla linjoilla.
Kuvan miesrepresentaatioon samastuminen ero-
aa kiinnostavasti alemmin koulutetuista miesten
ryhmistä, joissa miehen esittäminen perinteises-
sä naisen roolissa koettiin ryhmässä omaksutun
maskuliinisuuden vastaiseksi. 35–40-vuotiaiden
korkeasti koulutettujen miesten ryhmässä mies-
representaatioon identifioituminen tapahtuu sitä
vastoin ongelmitta.

H: -- mitä tämä on?

Vesa: Hannes tuolla

Hannes: Niin siinä on kuva meiltä et mä oon keittiössä

Vesa: Mut teidän rouva ei juo viinaa

Hannes: Mut meidän rouva on absolutisti et se ei tee
tota

Tarmo: Aha, no se onki sit mejän rouva teidän olo-
huoneessa

[naurua]

Hannes: Nähtävästi joo

--

Vesa: Niin rouva vetää pullon suusta, muuten toi sopi-
sihan hyvin meille

--

Hannes: Niin et jos toi ois teiltä niin sillä olis lasi

Vesa: Lasi olis joo, eikä nyt ihan noin rohkee pukeu-
tuminen

Hannes: Muuten se toimii meilläkin et on meikä keit-
tiössä ja se vihreätä jaffaa jois noin

--

Hannes: Sanotaan et se muuten toimis mut toi pullon
suusta dokaaminen ei tolle naiselle sovi

--

Hannes: Et mies keittiössä ei oo yhtään outoo mut
toi naisen grousy asenne tossa vähän. Mä oon ainakin
mielelläni keittiössä

(Haast. 10, miehet + naiset, 35–40 v, kork. koul.)

Kuvaa tulkitaan humoristiseen sävyyn *“no se onki
sit mejän rouva teidän olohuoneessa”*, mutta kui-
tenkin tiukasti ryhmän omaan kokemusmaail-
maan liittäen. Naisen esittäminen nautiskelevak-
si alkoholinkäyttäjäksi sopii ryhmäläisten ajatus-
maailmaan. Vieroksuntaa aiheuttaa lähinnä nai-
sen esittäminen vähäpukeisena ja karskisti pullon
suusta juoden. Sitä vastoin kotitöissä askaroiva
miesrepresentaatio liitetään luontevasti ryhmässä
omaksuttuun maskuliinisuuden malliin ja kodin
huoltamiseen osallistuminen miehiseen tehtävä-

kenttään. Näin ryhmän assosiaatiossa miehenä olemiseen sisältyy arjen vastuunjaon tasapuolisuus puolison kanssa (Jokiranta 2003).

Myös vanhimmissa korkeasti koulutettujen miesten ryhmässä kuvan esittämään miesrepresentaatioon samastutaan vaikeuksitta.

Kai: Siinä on roolit vaihtunut, et nainen on ottanut sen miehen roolin ja makaa sohvalla ja vetää kaljaa ja mies tota hoitaa tiskejä. — —

Kai: Niin kyl täs on mun mielest semmonen ihan selkee näytetty toteen se että miten mahdolltomalta vaikuttaa tämmönen roolin vaihto, et niin asenteellisesti me ollaan sellasessa maailmassa, jossa noi pitäis vaihtaa noi henkilöt heti, jolloin kaikki kattos et no joo, toihan on toi tilanne, joka on aika tavallinen monessa perheessä

Hannu: Mut käyks nyt nykyään niin hirveen usein?

Kai: Ei, mut toi on semmonen klisee et äijä on niinku sellanen

Hannu: Omassa tuttavapiirissä niin ei ei, kyl siellä sit niinkun roippeita yhdessä hoidetaan

Kai: Joo

Kai: — — se on stereotypia se että se ois niinku väkisin käännetty. Mut tosiasia on se just mitä sä sanoit, että mä luulen, et ainakin niinku tämmösisissä ammateissa toimivat ihmiset, niinku miehet, niin on tottuneet niinku aika semmoseen tasa-arvoseen jakamiseen, et tommoset roolit ei kyl niinku — —. Et semmonen tietty koulutusellinen tasa-arvo tuo tasa-arvoa, et sillä tavoin toi on [perinteinen stereotypia, johon kuva viittaa] meillä aika vieras (Haast. 11, miehet, 50–60 v, kork. koul.)

Keskustelu kiteyttää osuvasti, että vaikka näillä miehillä perinteisen sukupuolijärjestyksen kääntyminen ja sukupuoliroolien joustavuus eivät ole ristiriidassa arkiseen ja tavanomaiseen kokemusmaailmaan nähden, perinteisten sukupuoliroolien ja sukupuolittuneen normiston todetaan elävän kulttuurissamme edelleen vahvasti. Tätä osoittaa kuvan vastaanotto myös alemmin koulutetuissa miesryhmissä, joissa kuvan esittämään miesrepresentaatioon otettiin systemaattisesti etäisyyttä ja joissa se ikäryhmästä riippumatta koettiin omaksutun maskuliinisuuden vastaiseksi.

Johtopäätökset

Analyysin perusteella eri-ikäiset ja erikoulutustaustaiset miehet samastuvat monenlaisiin alkoholinkäytön miesrepresentaatioihin ja sukupuolijärjestyksiin sekä ilmaisevat juomisen maskuliinisuudessaan erilaisia arvoja ja normeja. Suuri osa miehistä identifioi itsensä yhtä lailla runsaan

juomisen kehystämän humalajuomisen kuin hillityn juomisen areenoille. Tämä antaa viitteitä miehen juomisen variaatiosta ja tuo säröjä ajatukseen alkoholinkäytön perinteisestä ja yhtenäisestä maskuliinisuudesta. Klassinen hegemonisen maskuliinisuuden käsite (Connell 1995) näyttää juomatapojen osalta harhaanjohtavalta, sillä alkoholinkäyttöön näyttää tämän analyysin valossa liittyvän useita rinnakkaisia maskuliinisia ihanteita. Nämä ihanteet eivät analyysin perusteella palaudu mihinkään yksittäiseen tekijään, kuten sukupolveen tai koulutustaustaan, siten, että eri sukupolviin kuuluvat tai erikoulutustaustaiset miehet suoraviivaisesti eroavaisivat alkoholinkäytön miesrepresentaatioihin ja juomiseen liittyvään maskuliinisuuteen samastumisessa. Eri miessukupolvien alkoholisuhteessa ei analyysin valossa näytä olevan selkeää eroa kuten naisilla, joilla eri sukupolvien on todettu omaksuneen erilaisen alkoholinkäyttöön liittyvän arvomaailman ja ihanteet (vrt. Simonen 2011b; Simonen 2012). Miesten alkoholisuhteessa ja maskuliinisuuden ilmaisemisessa näyttää sitä vastoin olevan jatkuvuutta sukupolvesta toiseen. Analyysin perusteella ainoastaan nuorin sukupolvi näyttää ottavan systemaattisesti etäisyyttä vanhemmista miessukupolvista.

Myöskään erot koulutustaustassa eivät tässä analyysissa korostu miesten alkoholisuhteen automaattisina tai suoraviivaisina eriyttäjinä. Tässä mielessä havainto poikkeaa 1980- ja 1990-luvun tutkimuksista, sillä silloin kun miesten juomista ei upotettu yhtenäiseen kansalliseen muottiin (Alasuutari 1985), sitä tarkasteltiin tavallisesti juuri luokkakysymyksenä (Sulkunen 1992; Sulkunen & al. 1985; Ahola 1989). Tässä aineistossa sekä korkeasti koulutetut että alemmin koulutetut vanhemmat miehet liittävät itsensä yhtä lailla raskaan juomisen kuin hillitynkin juomisen areenoille. Kiinnostava poikkeus näkyy nuorimmissa sukupolvissa, joissa juomiseen liittyvät maskuliiniset ihanteet eroavat samaa koulutustaustaa edustavista vanhemmista sukupolvista. Kun korkeasti koulutetut nuoret miehet erottautuvat vahvasti miesten keskinäisestä humalajuomisesta, vanhemmat korkeasti koulutetut miehet liittävät rankan humalajuomisen luontevaksi osaksi ryhmässä omaksuttua juomisen maskuliinisuutta. Vastaavasti kun nuoret alemmin koulutetut miehet vieroksuvat hillittyä seurustekumppanin kanssa tapahtuvaa viinin maistelua, saman koulutustason vanhemmat sukupolvet käsittävät sen

sopivaksi juomisrepertuaariksi muiden joukossa. Tältä osin analyysi viittaa koulutusryhmien sisäisiin eroihin juomisen maskuliinisuuteen liittyvissä arvostuksissa. Usein nämä erot jäävät koulutusryhmien välisten erojen korostamisen varjoon.

Erot juomiseen liittyvässä maskuliinisuudessa eri koulutusryhmien välillä tulevat tässä aineistossa terävimmän esiin lähinnä siis vain nuorimpien sukupolvien kohdalla (vrt. Morgan 2005). Siinä missä alemmin koulutetuille nuorille miehille humala ja runsas juominen näyttävät olevan keskeisiä maskuliinisuuden rakennusaineita, korkeammin koulutetut nuoret miehet ilmaisevat maskuliinisuuttaan hillityllä ja kontrolloidulla juomisella eli piirteillä, joita on perinteisesti luonnehdittu feminiiniseksi (vrt. myös Simonen 2012). Havainto saa tukea myös konkreettisista juomatapojen eroista, sillä tilastojen valossa nuorissa ikäluokissa humalajuominen on ammattiin opiskelevilla pojilla lukiolaispoikia suositumpaa (Kouluterveyskysely 2010).

Koulutusryhmien erot näkyvät myös niissä tavoissa, joilla eri ryhmissä jäsenetään juomisen sukupuolirooleja. Alemmin koulutetut miehet näyttävät kiinnittyvän korkeammin koulutettuja miehiä vahvemmin perinteiseen sukupuoliroolijakoon, jossa sukupuolta tuotetaan totuttuja sukupuolittuneita velvollisuuksia, normeja ja arvoja toistamalla. Korkeasti koulutetuissa miesryhmissä naisten ja miesten tehtävien ja vastuiden välillä vallinnut työnjako näyttää sitä vastoin kulkeneen tasa-arvoisempaan asioiden hoitamiseen ja tekemiseen (vrt. Jokiranta 2003). Näissä ryhmissä tasavertaisuus ohittaa perinteisen työnjaon arkielämän vastuissa ja tehtävissä (vrt. Tigerstedt 1994). Näin korkeammin koulutetuissa miesryhmissä sukupuoliroolit käsitetään joustavina ja muuntuvina toisin kuin alemmin koulutetuissa ryhmissä, joissa sukupuolta ilmaistaan perinteisiä sukupuolittuneita malleja toistamalla.

Koulutusryhmien eroa sukupuoliroolien jäsentämisessä ja haastatteluissa esitettyjen kuvien tulkinnassa voinee peilata myös Basil Bernsteinin (1964) teoriaan keskiluokkaisesta monipuolisuudesta ja työväenluokkaisesta yksipuolisuudesta. Myös tässä aineistossa korkeasti koulutetut miehet käyttävät joustavampia jäsennyksiä ja alemmin koulutetut lukitumpia, yksipuolisempia ja vastakkaisuutta korostavia kategorioita. Ero toistui myös nuorten juomista tarkastelevassa tutkimuksessa, jossa lukiolaiset käyttivät juomiskertomuksissaan moninaisia ja joustavia elementte-

jä, kun taas ammattikoululaiset perustivat kertomuksensa toisteisten ja samoja piirteitä sisältävien elementtien varaan (Maunu 2011; ks. myös Maunu 2012).

Erot kuvien tulkinnassa koulutusryhmien välillä voivat toisaalta liittyä myös kuvien lukutapoihin. Alemmin koulutetuilla miehillä juomistilanteita esittävien kuvien lukutapa lienee korkeasti koulutettuja miehiä konkreettisempi. Kuvan tilanne ja siinä esitetyt henkilöt tulkitaan todellisuuden heijastuksiksi. Jos kuva esittää esimerkiksi vanhempaa pariskuntaa, voi nuorempien miesten samastuminen kuvaan olla vaikeampaa verrattuna tilanteeseen, jossa kuvan henkilöt edustavat samaa ikäluokkaa. Korkeammin koulutetut miehet saattavat sitä vastoin lukea tilanteita vahvemmin erilaisten juomistilanteiden symboleina, jolloin siirtyminen kuvan miesrepresentaatioiden paikalle on luontevampaa. Yhtä lailla kyse voi olla myös itsen esittämisen eroista, jotka korostuvat kuvien reflektoinnissa. Alemmin koulutetut miehet eivät reflektoi kuvien esittämiä tilanteita samassa määrin kuin korkeammin koulutetut. He näyttävät menevän suoraan tilanteisiin ja astuvat valmiisiin stereotyyppioihin asettamatta itseään suhteeseen kuvan kanssa yhtä voimakkaasti kuin korkeammin koulutetut. Pohdittua voi, lieneekö reflektoinnissa kyse koulutuksen tuottamista eroista, joissa tietopuolinen koulutus tuottaa reflektointikykyä ammatillisista koulutusta enemmän.

Mahdollisista koulutusryhmien välisistä kuvien lukutapojen tai itsen esittämisen eroista huolimatta analyysi kertoo juomiseen liittyvän maskuliinisuuden ja sukupuolen ilmaisemisen ja esittämisen moninaisuudesta. Alkoholikulutturillemme ominaisena pidetyn humalajuomisen jäsentäminen yhteisen koodiston varassa valtaosassa miesryhmiä on osoitus siitä, kuinka vahvasti humalajuominen on maskuliinisesti latautunut ja kuinka vahvat perinteet sillä miehisessä juomisessa on. Yhtä oleellista on kuitenkin se, ettei humalalla tuotettu maskuliinisuus saa hegemonista asemaa. Etenkin nuorilla korkeasti koulutetuilla miehillä humala maskuliinisuuden rakennusaineena ja ilmaisijana näyttää murtuneen (vrt. Simonen 2012; ks myös Demant & Törrönen 2011). Se tapa, jolla näissä ryhmissä puhutaan alkoholista ja juomisesta, ottaa etäisyyttä perinteiseen maskuliiniseen traditioon. Erottautuminen perinteisestä humalaan ankkuroituvasta maskuliinisuudesta viittaakin uudenlaisten, itsekont-

rollia ja humalaa häpeänä korostavien miesten mallien nousuun. Mikko Lehtonen (1999) viittaa kehitykseen puhumalla mieheyden orastavista aineksista, jotka syntyvät kun perinteiset mallit eivät kata tai käytä hyväkseen kaikkia miehenä olemiseen liittyviä kokemuksia tai pyrkimyksiä ja perinteiseen mieheyteen kohdistuvat paineet synnyttävät murtumia vanhoissa maskuliinisuuden malleissa (ks. Jokiranta 2003). Tämä tuottaa keskustelua uudesta mieheydestä, jossa luodaan uusia maskuliinisuuden malleja ja miehenä olemista jäsennetään uudella tavalla (mt).

Ei liene sattumaa, että hegemonisen maskuliinisuuden murtuma tulee vahvimmin esiin juuri korkeasti koulutettujen nuorten miesten kohdalla, jotka ottavat alkoholinkäytössä maskuliinisuuteensa myös feminiinisinä pidettyjä piirteitä ja jotka ovat omaksuneet erilaisia miehenä olemisen tapoja myös muilla elämän osa-alueilla (vrt. Simonen 2012). Keskustelu uudesta mieheydestä koskee maskuliinisuuden muutosta ja miehen pehmenemistä, jossa tunteiden ilmaisu ja näyttäminen sekä itsestä huolehtiminen piirtyvät esiin perinteisten maskuliinisten piirteiden eli ruumiillisuuden, voiman ja vallankäytön korostamisen sijaan (McKay & al. 2005; Jokiranta 2003; Huttunen 2001). Se, näkykö korkeasti koulutettujen nuorten miesten omaksumassa humalaa vieroksuvassa ja perinteisestä maskuliinisuudesta eroavassa itseilmaisussa piirteitä juuri

uudesta sensitiivisestä mieskuvasta tai esimerkiksi elitistisestä kulutusorientoituneesta juppikulttuurista (ks. McKay & al. 2005), vaatisi oman analyysinsa.

Tämän analyysin perusteella alkoholinkäyttöön liittyvän maskuliinisuuden ilmaisemisessa ja tuottamisessa on joustavuutta myös laajemmin kuin vain nuorten miesten osalta (vrt. Holter 2005, 29). Aineistossa miehestä piirretään kuvia, joissa mies voi olla yhtä aikaa sekä perinteisen humalajuomisen että kodin vastuunkantajan areenoilla. Lehtosen (1999) käsitteitä lainaten näyttääkin siltä, että hegemoniset, perinteiset ja orastavat maskuliinisuuden ainekset ovat haastateltavien miesten alkoholipuheessa läsnä samanaikaisesti, jolloin kuva miehestä muodostuu monisärmäiseksi ja siinä on yhden miehen sijaan monta miestä (Jokiranta 2003). Valtaosa haastatelluista miehistä nimittäin tunnistaa ja hyväksyy monenlaiset alkoholinkäytön miesrepresentaatiot. Näin miesten alkoholipuheessa on erilaisia tapoja ymmärtää maskuliinisuutta ja sen erilaisia tunnusmerkkejä. Tämä kertoo miesten ja alkoholin suhteen erilaisista yhdistelmistä, jotka eivät noudata suoraviivaisia sukupolvi- tai luokkajakoja. Pikkeminkin kyse on sukupuolen, sukupolven ja koulutuksen yhteenkietoutumisesta ja erilaisista tavoista ilmaista ja tuottaa maskuliinisuutta alkoholinkäytössä.

KIRJALLISUUS

Ahola, Eija: Happy hours. Uuden keskiluokan ravintolaelämää. Helsinki: Hanki ja jää, 1989.
 Alasuutari, Pertti: Pullon läpi näkyvä mies. Teoksessa Seppo Helminen & Merja Hurri (toim.) *Miehen mallit*. Helsinki: Kirjayhtymä, 1985.
 Bernstein, Basil: Social class, speech systems and psycho-therapy. *British Journal of Sociology* 15 (1964):1, 54–64.
 Beynon, John: *Masculinities and Culture*. Buckingham and Philadelphia: Open University Press, 2002.
 Butler, Judith: *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge, 1990.
 Connell, R.W.: *Masculinities*. Berkeley: University of California Press, 1995.

Courtenay, Will. H.: Constructions of masculinity and their influence on men's well-being: a theory of gender and health. *Social Science and Medicine* 50 (2000): 1385–1401, 2002.
 Demant, Jakob & Törrönen, Jukka: Changing Drinking Styles in Denmark and Finland. Fragmentation of Male and Female Drinking among Young Adults. *Substance Use and Misuse* 46 (2011): 10, 1244–1255.
 Holter, Oystein Gullvåg: Social Theories for Researching Men and Masculinities: Direct Gender Hierarchy and Structural Inequality. In Michael S. Kimmel & Jeff Hearn & Raewyn Connell (eds.): *Handbook of Studies on Men & Masculinities*. Sage: Thousand Oaks, 2005.

- Howson, Richard: *Challenging Hegemonic Masculinity*. New York: Routledge, 2006.
- Huttunen, Jouko: *Isänä olemisen uudet suunnat*. Jyväskylä: PS-kustannus, 2001.
- Jokiranta, Harri: *Se on miehen elämää. Maaseudulla asuvia miehiä elämänsä kertomassa*. Acta Universitatis Tamperensis; 966. Tampere: Tampereen yliopisto, 2003.
- Kouluterveyskysely 2010. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos* [online]. <<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/index.htm>>. Luettu 20.9.2011.
- Lehtonen, Mikko: *Maskuliinisuus, kansallisuus, identiteetti*. Teoksessa Arto Jokinen (toim.): *Mies ja muutos*. Tampere: Tampere University Press, 1999.
- Lemle, Russell & Mishkind, Marc. E. (1989): *Alcohol and masculinity*. *Journal of Substance Abuse Treatment* 6 (1989): 213–222.
- Maunu, Antti: *Leiskaa Steissillä, romansi mökillä. Pääkaupunkiseudun ammattiin opiskelevien ja lukiolaisten juomisen sosiaaliset motiivit ja koetut haitat*. *Elämäntapaliitto*: Pori, 2011.
- Maunu, Antti: *Ryypymällä ryhmäksi. Ehkäisevän päihdetyön karttalehtiä nuorten ja nuorten aikuisten juomiskulttuureihin*. Pori: Ehyt ry, 2012.
- Maunu, Antti & Simonen, Jenni: *Miksi Suomi juo? Nuoret, humala ja sosiaalisuus*. Teoksessa Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt (toim.): *Suomi juo. Suomalaisen alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2010.
- McKay, Jim & Mikosza, Janine & Hutchins, Brett: *“Gentlemen, the Lunchbox Has Landed”*. *Representations of Masculinities and Men’s Bodies in the Popular Media*. In Michael S. Kimmel, Jeff Hearn, R.W. Connell (eds.): *Handbook of Studies on Men & Masculinities*. Thousand Oaks: Sage, 2005.
- Morgan, David: *Class and Masculinity*. In Michael S. Kimmel, Jeff Hearn, R.W. Connell (eds.): *Handbook of Studies on Men & Masculinities*. Thousand Oaks: Sage, 2005.
- Mustonen, Heli & Mäkelä, Pia & Metso, Leena & Simpura, Jussi: *Muutokset suomalaisten juomatavoissa: toiveet ja todellisuus*. *Yhteiskuntapolitiikka* 66 (2001): 3, 265–276.
- Paakkanen, Pirjo: *Juoppouden luokkakartta. Keski-ikäisten ravintola-asiakkaiden alkoholinkäyttöä koskevat luokitukset*. *Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 184*. Helsinki: Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos, 1991.
- Partanen, Juha: *Herooinen juominen, myyminen, humala ja suomalainen viinapää*. *Alkoholipoliitiikka* 57 (1992): 6, 377–383.
- Simonen, Jenni: *Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit*. Teoksessa Christoffer Tigerstedt (toim.): *Nuoret ja alkoholi*. Julkaisuja 75. Helsinki: Alkoholija huumeutkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto /Nuorisotutkimusseura, 2007.
- Simonen, Jenni: *In control and out of control. The discourse on intoxication among young Finnish women in the 1980s and 2000s*. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 28 (2011a): 2, 131–147.
- Simonen, Jenni: *Hyväksytyä, hävettyä ja haluttua – Juomisen naiskuvat ja sukupuolijärjestykset erikäisten naisten kuvaamina*. *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (2011b): 5, 494–510.
- Simonen, Jenni: *Humala ja sukupuoli. Eri-ikäisten naisten ja miesten puhe humalasta ja juomisen kontrollista*. *Janus* 20 (2012):2, 111–130.
- Simpura, Jussi: *Suomalaisten juomatavat. Haastattelututkimusten tuloksia vuosilta 1968, 1976 ja 1984*. Helsinki: Alkoholitutkimussäätiö, 1985.
- Sulkunen, Pekka: *Alkoholin kulutus ja elinolojen muutos toisen maailmansodan jälkeen*. Helsinki: Sosiaalipoliittinen yhdistys, 1980.
- Sulkunen, Pekka: *The European New Middle Class*. Aldershot: Avebury, 1992.
- Sulkunen, Pekka & Alasuutari, Pertti & Nätkin, Ritva & Kinnunen, Merja: *Lähiöravintola*. Helsinki: Otava, 1985.
- Tigerstedt, Christoffer: *Kotityö ja isyys uusina projekteina?* Teoksessa J.P. Roos & Eeva Peltonen (toim.): *Miehen elämää*. Helsinki: Tietolipas, 1994.
- Tigerstedt, Christoffer & Törrönen, Jukka: *Muuttuvatko suomalaisten juomatavat? Kulttuurisen lähestymistavan jäljillä*. *Sociologia* 42 (2005): 35–49.
- Tolonen, Tarja: *Yhteiskuntaluokka: menneisyyden dinosauruksen luiden kolinaa?* Teoksessa Tarja Tolonen (toim.): *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino, 2008.
- Törrönen, Jukka: *Haastatteleminen virikkeillä: virike johtolankana, pienoismaailmana ja/tai provosoijana*. *Sociologia* 38 (2001): 3, 205–217.
- Törrönen, Jukka: *Nuorten aikuisten humalakokemukset. Analyysi juomatapojen dynamiikasta ravintola- ja juomispäiväkirjoissa*. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005): 5, 488–506.
- Törrönen, Jukka & Maunu, Antti: *Pihvin pariin punaviini, raju ryypäys risteilyllä. Juomistilanteiden lajityypit ja sukupuolisidonnainen säätely päiväkirjoissa*. *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (2006): 5, 499–514.
- Törrönen, Jukka & Maunu, Antti: *Light transgression and heavy sociability. Alcohol in young adult Finns’ narratives of a night out*. *Addiction and Research Theory* 15 (2007): 4, 365–381.
- West, Candane & Zimmerman, Don H.: *Doing gender*. *Gender & Society* 1(1987): 125–151, 1987.

SUMMARY

Men and alcohol: Drinking masculinities, age and educational background. (Miehet ja alkoholi: Eri-ikäiset ja -koulutustaustaiset miehet juomisen maskuliinisuuden kuvaajina). Jenni Simonen

Given the overwhelming popularity of binge drinking, male drinking patterns are often approached as a one-dimensional, almost invariable phenomenon that continues to reproduce itself over time. This article seeks to probe deeper and asks how men from different generations and educational groups express their masculinity and associated values in and through their alcohol use, and how they analyse and structure gender roles in alcohol use. The data consist of group interviews prompted by stimulus images. The aim is to find out what kind of representations of male drinking and gendered distinctions men identify themselves with and distance themselves from. The analysis shows that men identify with many different kinds of masculinities and male ideals of drinking, and that there are no straightforward gender and educational differences in identification. Differences between educational groups are seen mainly in the youngest

generations. For young men with less education, it seems that heavy drinking and inebriation are key building blocks of their masculinity, whereas young men with more education tend to produce and express their masculinity through more controlled and sensible drinking habits. In general the analysis suggests that there is some flexibility in the way that masculinities related to alcohol use are expressed and produced. That is, most of the men interviewed recognize and accept many different representations of male alcohol use. Male discourses of their alcohol use reflect different understandings of masculinity and different characteristics of masculinity. The image of male drinking is thus more multidimensional, and it does not involve one man but many different kinds of men. This suggests that the relationship between men and alcohol takes many different forms and combinations that cannot be reduced to straightforward gender or class divisions.

Keywords: masculinity, men, alcohol use, inebriation